

Sosiaali- ja
terveysministeriö

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO SÄTEILYTURVAKESKUKSEN (STUK) TOIMINNASTA VUODELTA 2023

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
HELSINKI 2024**

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	3
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	7
4. Toimenpiteet.....	7
4.1 STUK:lle ehdotetut toimenpiteet.....	7
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	7

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa Säteilyturvakeskuksen (STUK) toiminnasta vuodelta 2023 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 2.5.2024 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto ja muut selvitykset antavat aiheita.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020-2023 neljänteen ja viimeiseen vuoteen koko hallinnonalalla vaikutti edelleen Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja koronapandemian haasteet sekä uuden hallitusohjelman toimeenpanon käynnistäminen nopealla aikataululla. Vuoden 2023 tulostavoitteiden toteutumisesta on arvioitu 1-5-asteikolla kuten aiemminkin. Kokonaislukujen lisäksi on voinut käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että Säteilyturvakeskus (STUK) on toteuttanut vuoden 2023 tulostavoitteet tavoitteen mukaisesti (arvosana 4). Koko tulossopimuskaudella 2020-2023 Säteilyturvakeskus (STUK) on toteuttanut tulostavoitteet tavoitteen mukaisesti (arvosana 4).

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

- 1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.
- 2 = Tulostavoite on osittain toteutunut.
- 3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.
- 4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.
- 5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä valmisteluryhmässä sekä terveys- ja turvallisuusosaston johtoryhmässä. Kannanottoa on valmisteltu myös poikkihallinnollisesti ja sisäministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat antaneet lausuntonsa STM:lle STUK:n 2023 vuosikertomuksesta ja tilinpäätöksestä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, esitelty hallinnonalan kehittämispäivillä ja STUK on antanut siitä palautteen. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä Säteilyturvakeskuksen 2023 tilinpäätös- ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuutta arvioidaan kokonaisuutena koko hallinnonalan osalta. Hallinnonalan vaikuttavuutta on raportoitu hallituksen vuosikertomuksessa. Vaikuttavuuden kehitys on ollut pääosin tyydyttävää. Yksittäisen viraston yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei raportoida eikä arvioida.

STUK on valvonnallaan menestyksellisesti edistänyt hallitusohjelman tavoitteita 'Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi' ja 'Suomi on kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla'. STUK on valvonnallaan 2020-2023 ylläpitänyt korkeatasoista ydin- ja säteilyturvallisuuden tasoa ja näin on varmistettu, että vuonna 2023 ei ole sattunut turvallisuutta vaarantavia tapahtumia tai säteilyn käytön vakavia turvallisuuspoikkeamia. STUK on valvonnallaan ja turvallisuusarvioinneillaan varmistanut, että Suomi voinee turvallisesti aloittaa ensimmäisenä maailmassa - ehkä jo vuoden 2025 aikana - käytetyn ydinpolttoaineen lopetus sijoitus niin, että IAEA ja Euratom voivat tarkastuksin todentaa määrällisesti haudattavan käytetyn polttoaineen.

STUK on edistänyt osaltaan aktiivisesti viranomaisyhteistyötä erilaisilla kansainvälisillä foorumeilla, suunnannut lähialueyhteistyötä Ukrainaan yhteistyössä Pohjoismaiden (mm. valmistelemalla säteilymittausauton toimittamista Ukrainaan) kanssa sekä antanut EU:n pelastuspalvelumekanismille (ERCC) ydin- ja säteilyturvallisuuden tilannekuvatietoa. STUK valmisteli vuosina 2020-2022 ja aloitti 2023 UM:n ja Euroopan komission rahoittaman Afrikan mantereen kattavan ydinmateriaalivalvonnan kehittämishankkeen yhteistyössä Afrikan ydinenergiakomission AFCONE:n kanssa järjestämällä ensimmäiset kolme ydinmateriaalivalvontakoulutusta Afrikan maiden viranomaisille.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

STUK on 2020-2023 osaltaan edistänyt FSTV-yhteistyötä (FIMEAn, STUK, TUKES, VALVIRA), jolla pyritään parantamaan viranomaistoiminnan yhtenäisyyttä, asiakaslähtöisyyttä, viestinnän yhteistyötä, tiedonhallinnan yhteiskehitystä sekä laadunhallinnan yhteistyötä. STUK on edistänyt työntekijöiden yhdenvertaisuusosaamista eOppivalla tavoitteidensa mukaisesti. STUK on jäänyt osin omista tavoitteista valtion yhteisten tavoitteiden mukaisesta laskutuksen automatisoinnista (esim. Handi-palvelu), digitaalisen valvonnan kehittämisestä, kansallisen hankintastrategian toimeenpanosta, tiedolla johtamisesta, kansalaisille ja yrityksille suunnattujen digitaalisten palveluiden kehittämisestä ja tiedonhallintalain toimeenpanosta.

STUK:n omalla tuottavuuden sijaissuureella (liikevaihto/htv) mitattuna tuottavuus (indeksillä oikaistu vertailuhinta) väheni johtuen vuokratkustannusten noususta ja Hanhikivi-projektin päättymisestä, mikä vähensi merkittävästi ydinturvallisuusvalvonnan henkilöstövuosia. Sopeutustoimien ja valtion talousarvioon tehtyjen lisäysten myötä siirtomäärärahojen määrä nousi viime vuoden kuudesta miljoonasta yhdeksään miljoonaan euroon, vaikka Hanhikiven projektin päättymisen vähensi ydinturvallisuusvalvonnan tuloja 8,5 % ja vaikka uudet tilavuokrat ovat yli kaksinkertaiset verrattuna aiempaan. Hallinnon (muuttoprojektin päättymisen) ja tukitoimintojen (kv-arviointien päättymisen) kustannusten lasku 2023 sekä 13 htv:n vähenemä auttoivat merkittävästi hyvään taloudelliseen tulokseen.

STUK on ollut suurelta osin nettobudjetoitu virasto, jonka budjetti koostuu valtion toimintamäärärahan lisäksi julkisoikeudellista valvontamaksuista sekä liiketaloudellisesti myytävistä palveluista sekä yhteisrahoitteisista projekteista. STM:n maksuperusteasetuksen hintojen korotusten myötä säteilyvalvonnan julkisoikeudelliset maksut kattoivat vuosien 2020-2022 notkahduksen jälkeen menot 119 %:sti. Niin ikään julkisoikeudellinen maksullinen toiminta oli kustannusvastaavaa ydinturvallisuudessa ns. tasauslaskutuksen vuoksi (100 %) ja säteilyturvallisuuden valvonnassa verotuotoin rahoitettu valvonta oli nyt 120 %:sti kustannusvastaavaa, koska valvontamaksuja koskeva maksutaulukko päivitettiin. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot lisääntyivät merkittävästi uusien EU-projektien käynnistymisen myötä, mutta kustannusvastaavuus 37 % jäi tavoitteesta (50 %). Tehtyjen toimenpiteiden vuoksi liiketaloudellisten palveluiden myynti saatiin tavoitteiden mukaisesti lopulta voitolliseksi (101 %)

2023, koska kansainvälien projektimyynti lisääntyi ja vakiopalveluiden myynti kasvoivat merkittävästi.

Säteilyturvallisuus

Väestöaltistuksen näkökulmasta ylivoimaisesti suurin säteilyaltistus tulee sisäilman radonista, missä väestöannos on hieman noussut edellisestä vuodesta. STUK on pyrkinyt 2023 uudella kampanjalla lisäämään työnantajien tietoisuutta heidän vastuustaan työpaikkojen radonaltistuksen vähentämiseksi, koska vuonna 2023 julkaistun tutkimuksen mukaan n. 34 000 työntekijää altistuu Suomessa viitearvot ylittävälle radonpitoisuudelle työpaikalla.

Hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen (vuoden alku 2023) seurauksena suuri terveydenhuollon turvallisuusluvista ja vastuista järjesteltiin tämän seurauksena uudestaan ja STUK oli näin mukana mahdollistamassa muutoksen sujuvaa toteutusta. Toistaiseksi muutoksella ei ole havaittu vaikutuksia säteilyturvallisuuteen ja vastuiden selkeyteen.

Työperäiset vuotuisten säteilyannokset ovat jääneet alle sallitun ylärajan kaikilla työntekijöillä ja terveydenhuollossa kuvantamisessa jäädään käytännössä alle vertailutasojen.

STUK on yhteistyössä syöpäjärjestöjen kanssa jatkanut 2023 UV-säteilyyn liittyvää vuonna 2020 alkanutta viestintäkampanjaa ihosyöpien ehkäisemiseksi. Ionisoimattoman säteilyn valvonnassa STUK on 2020-2023 jatkanut yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa solariumkäyntien turvallisuuden varmistamiseksi, suunnannut valvontaa kosmeettisten hoitojen turvallisuuden varmistamiseksi (suuritehoiset valoimpulssi- ja ultraäänilaitteet) ja suunnannut ennako- ja markkinavalvontaa lasersäteitä tuottavien laitteiden turvallisen käytön takaamiseksi.

STUK on kyennyt valvonnallaan, viestinnällään ja yhteistyöllä eri viranomaisten kanssa ylläpitämään korkeatasoista säteilyturvallisuuden tasoa Suomessa.

Säteilysuojelututkimus

STUK on onnistunut käynnistämään vuonna 2023 useita yhteisrahoitteisia uusia tutkimus- ja kehittämishankkeita, joskaan ei ole onnistunut nostamaan ulkopuolisen rahoituksen osuutta 50 %:iin (toteuma 37 %). STUK on kuitenkin onnistunut vakiinnuttamaan säteilysuojelututkimusta Cores-yhteistyötä sitouttamalla kaikki yliopistolliset keskussairaalat mukaan verkostoon ja ollut aktiivinen sosiaali- ja terveysministeriöön tutkimuksen valtakunnallisen ohjauksen kehittämiseksi.

Ydinturvallisuus

Hallitusohjelman tavoitteiden mukaan STUK tuki työ- ja elinkeinoministeriötä (TEM) ydinenergiain kokonaisuudistuksen valmistelussa 2022-2023, aloitti yksityiskohtaisempien turvallisuusvaatimustensa uudistuksen ja jatkoi perehtymistä pienydinvoimalaitoksiin 2023. Ydinvoimalaitosten valmiutta koskevaa määräystä muutettiin 2023 mahdollistaen pienydinvoimalaitosten sijoittamisen nykyistä lähemmäs asutusta turvallisuusvaatimusten täytyessä. Merkittäviä muita töitä 2023 olivat mm. Loviisan ydinvoimalaitoksen käyttöiän jatkon kokonaisturvallisuusarviointi, FiR 1 -tutkimusreaktorin purun valvonta, Posiva Oy:n käytetyn polttoaineen kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen käytön turvallisuuden arvioiminen sekä Olkiluoto 3 -laitosyksikön käyttöönoton ja kaupallisen käytön valvominen.

STUK valvoi ydinenergian käytön turvallisuutta suunnitellusti 2020-2023 huolimatta koronapandemiasta. Suomen käyvillä ydinlaitoksilla ei sattunut vakavia ydin- tai säteilyturvallisuuteen vaikuttavia tapahtumia. Laskettu vuotuinen vakavan reaktorionnettomuuden todennäköisyys säilyi tavoitetasolla koko tarkastelujakson 2020-2023. Polttoainevuotoja ei havaittu, ja päästöt ympäristöön alittivat päästörajat selvästi 2023. Ydinmateriaalivalvontaan liittyviä huomautuksia ei tullut ja STUK on vuonna 2023 osaltaan varmistanut, että käytetyn polttoaineen loppusijoittamisen valvonta (IAEA ja Euratom) voidaan toteuttaa käytännössä. STUK:n voidaan todeta täyttäneen tavoitteensa ja jatkaneen kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttavaa työtään ydinturvallisuuden varmistamisessa vuosina 2020-2023.

Säteilyvalvonta ja valmius

Ydinenergiaa ja säteilyä käytettiin Suomessa turvallisesti vuosina 2020-2023. Vaikka ihmisten tai ympäristön turvallisuuden tai yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittäviä tapahtumia ei Suomessa ollut, vaikutti suomalaisten turvallisuuden tunteeseen Ukrainassa edelleen käytävä sota. Sodan johdosta esillä olivat ydinaseiden ja likaisten pommien mahdollinen käyttäminen. Sisäministeriön näkökulmasta STUK toimi tilanteessa ansiokkaasti, seurasi Ukrainan ydin- ja säteilyturvallisuuden tilaa, tuotti tilannekuvaa yhteistyötahoille sekä pyrki viestinnällään vähentämään suomalaisten huolia.

Säteilyn ja ydinenergian käytön sekä ympäristön säteilyvalvonta toteutuivat suunnitellusti. Ulkoisen säteilyn valvontaverkko toimi luotettavasti ja sen kehittämistä jatkettiin.

STUK osallistui aktiivisesti kansallisen säteilymittausstrategian laatimiseen 2020-2022 ja sen toimeenpanosuunnitelman laatimiseen 2023.

STUK onnistui saavuttamaan sille asetetut tavoitteet varautumisessa säteily- ja ydinturvallisuutta heikentäviin uhkiin sekä kehitti varautumistaan osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja kansallista säteilyvaaratilannevarautumista ja sen koordinaatiota. Uhkatarkastelujen pohjalta päätettiin käynnistää 2023 STUK:n valmiuden ja varautumisen kehittämiseksi Valmiuden kehittämisohjelma (VALKEHO).

Viestintä

Viestinnän painopisteinä olivat kansalaisten turvallisuuden tunteen vahvistaminen sekä päätöksentekoa tukevan tiedon välittäminen erityisesti liittyen radoniin ja UV-säteilyyn. STUK seurasi aktiivisesti toimintaympäristöä ja pyrki päivittäisviestinnässään oikea-aikaisesti reagoimaan eri tapahtumiin kuten Ukrainan sotaan 2022-2023.

Työssä viihtyminen ja osaaminen

Työtyytyväisyys ja koulutustaso on pysynyt 2020-2023 selvästi korkeammalla kuin valtiolla keskimäärin ja poissaolojen määrä on vähäisempi kuin valtiolla keskimäärin. Työssä oppimisen eri muodot, jota erilaiset koulutukset ja valmennukset täydentävät on ollut lähtökohta osaamisen edistämisessä. Lähtö- ja tulovaihtuvuus on jäänyt 2023 pieneksi, mikä puhuu sen puolesta, että STUK on pidetty työpaikka.

3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtionalouden tarkastusvirasto on antanut 2.5.2024 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Tilintarkastajan vuosiyhteenvedon mukaan:

”Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.”

4. Toimenpiteet

4.1 STUK:lle ehdotetut toimenpiteet

STUK:n tulee edelleen edistää Tullilaboratorion mahdollista sijoittumista Vantaan Jokiniemen turvallisuuskampukselle osittain yhteisiin toimitiloihin tuottavuusohjelman tärkeimpänä toimenpiteenä.

STUK turvaa osaltaan ydinenergialain (YEL) kokonaisuudistuksen onnistumisen seuraavien vuosien aikana sekä kehittää valmiuksiaan arvioida myös pieniä modulaarisia reaktoreita (SMR) osana lainsäädännön mukaisia prosesseja.

STUK:n tulee jatkaa Fimean, Tukesin ja Valviran (ns. FSTV yhteistyö) kanssa hankkeita, joilla kehitetään yhdessä nykyaikaista vaikuttavaa viranomaisvalvontaa, digitaalisten palvelujen yhteiskäyttöä sekä virastojen osaamisen ja resurssien tehokasta käyttöä.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

STM tukee STUK:a sen edistäessä ydinenergialain kokonaisuudistuksessa Säteily- ja Ydinenergialain rajapintaongelmien ratkomista, jotta Säteilylain alaisten radioaktiivisten jätteen asianmukainen välivarastointi ja loppusijoitus voidaan varmistaa.

STM tukee säteilysuojelututkimuksen CORES-tutkimusyhteenliittymän valtakunnallista työtä johtamalla 2023 lopussa STM:ssä perustettua valtakunnallista CORES-ohjausryhmää.

STM tukee STUK:a, jotta harmonisoidut digiavusteiset helppokäyttöiset menettelyt ja ohjeet ionisoivaa säteilyä käyttävien diagnostisten toimenpiteiden oikeutusarvioinnista saadaan käyttöön terveydenhuollossa vuoden 2024 aikana.

Helsingissä 13.6.2024

Sosiaaliturvaministeri

Sanni Grahn-Laasonen

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

JAKELU

Ministeriön osastot

Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja
sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiokonttori

Sosiaali- ja terveysministeri

Tarkastuspäällikkö

VN/16979/2024-STM-4

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: